

Handlingsplan mot främmande invasiva arter på kommunal mark

Handlingsplanen är framtagen av: Sanna Säfström

Omslagsbild: *Heracleum mantegazzianum*. Wikimedia commons

Tekniska förvaltningen, mars 2019

INEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	4
JÄTTELOKA	5
PARKSLIDE	9
JÄTTEBALSAMIN	11
BLEKBALSAMIN	13
VRESROS	14
TILLVÄGAGÅNGSÄTT	16
KÄLLFÖRTECKNING	17

BILAGOR

- 1 Karta - Sjöbo
- 2 Karta - Sjöbo väst
- 3 Karta - Lövestad
- 4 Karta - Vollsjö
- 5 Karta - Vanstad
- 6 Karta - Sövde
- 7 Tabell - jätteloka
- 8 Tabell - parkslide
- 9 Tabell - jättebalsamin
- 10 Tabell - blekbalsamin
- 11 Tabell - vresros

INLEDNING

Förord

Denna handlingsplan är upprättad i syfte att minska utbredningen av främmande invasiva arter på kommunal mark. Dokumentet innefattar beskrivningar av de aktuella växterna tillsammans med rekommenderade bekämpningsmetoder, sammanställning av gjorda inventeringar på kommunal mark och erfarenheter av tidigare bekämpning. Slutligen redovisas tillvägagångssätt för framtida bekämpning genom tidplan och kostnadsberäkning.

Handlingsplanen rör tekniska förvaltningens bekämpning av invasiva främmande arter på kommunal mark och tar således inte upp övergripande strategier som exempelvis bekämpning på privat mark, information till allmänheten etc. På strategienheten pågår parallellt ett mer kommunövergripande arbete genom samverkansprojektet *förstudie – samverkan mot invasiva arter* med målet att ta fram ett strategiförslag med ansvarsfördelning och samverkansformer för arbetet mot invasiva främmande arter i sydöstra Skåne.

De arter som är föremål för denna handlingsplan är jätteloka, parkslide, jättebalsamin, blekbalsamin och vresros. Att vidta åtgärder mot jätteloka och jättebalsamin föreskrivs i den EU-förordning om invasiva arter som började gälla 2015. Parkslide, blekbalsamin och vresros omfattas i dagsläget inte av några bestämmelser men har stor spridning i Skåne och kan förväntas bli del av den nationella lista över främmande invasiva arter som håller på att tas fram av ArtDatabanken.

Bakgrund – främmande invasiva arter

Främmande invasiva arter är växter eller djur som tagit sig till Sverige med hjälp av människan och som visat sig ha en kraftig spridningsförmåga som gör att de riskerar att konkurrera ut inhemska arter, påverka den biologiska mångfalden negativt och på så vis utgöra ett hot mot befintliga ekosystem. Dessa arter kan också ha negativa effekter på jord- och skogsbruk, orsaka stor ekonomisk skada eller vara direkt hälsovådliga för djur och människor. Pågående klimatförändringar kan förvärra problemen genom att ett mildare klimat riskerar att öka arternas utbredningsområde och spridningsmöjligheter.

EU-listade invasiva arter som finns i Sverige:

- bisam, *Ondatra zibethicus*
- gul skunkkalla, *Lysichiton americanus*
- **jättebalsamin, *Impatiens glandulifera***
- **jätteloka, *Heracleum mantegazzianum***
- kabomba, *Cabomba caroliniana*
- mårdhund, *Nyctereutes procyonoides*
- sidenört, *Asclepias syriaca*
- signalkräfta, *Pacifastacus leniusculus*
- smal vattenpest, *Elodea nuttalli*
- tromsöloka, *Heracleum persicum*
- ullhandskrabba, *Eriocheir sinensis*

2015 fastställdes en EU-förordning som förbinder alla medlemsstater att börja vidta åtgärder mot invasiva arter som hotar biologisk mångfald, lokala ekonomier och människors hälsa. Enligt förordningen är det förbjudet att importera, sälja, odla, föda upp, transportera, använda, byta, släppa ut i naturen eller hålla levande exemplar av de arter som upptas i förteckningen. Av arterna på denna lista återfinns 11 stycken i svensk natur med olika spridningsgrad.

1:e januari 2019 träder en ny svensk förordning i kraft om bekämpningen av invasiva främmande arter. Förordningen fördelar ansvaret och arbetsuppgifter och ansvar på en nationell nivå mellan framförallt Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. Länsstyrelsen blir ansvarig myndighet för verkställande åtgärder och tillsyn. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten har även gett ArtDatabanken i uppdrag att ta fram en nationell lista över riskklassificerade invasiva främmande arter.

JÄTTELOKA

Artbeskrivning

Jätteloka (*Heracleum mantegazzianum*) är en örtväxt som härstammar från Sydosteuropa och infördes i Sverige som trädgårdsväxt på 1800-talet och har sedan förvildats. Växten är en av de största örterna i Europa och blir vanligen 2-3 meter hög med grov stjälk, pålrot, stora blad och blomflockar som är en halv-meter i diameter.

Jätteloka är en s.k. främmande invasiv art vilket innebär att det är en införd (ej inhemsk) växt som lätt sprider sig, är svår att bli av med och växer i stora bestånd som konkurrerar ut andra arter. Frön från jätteloka kan överleva i jorden i över 5 år.

Växten trivs framförallt på fuktiga marker, längs vattendrag, kärr och gräsmarker men också på platser som vägrenar, ödetomter, industriområden och banvallar.

Förväxlingsrisk

Jätteloka kan förväxlas med andra stora flockblomsväxter, framförallt björnloka. Björnloka (*Heracleum sphondylium*) är en inhemsk art som inte är invasiv och därför inte ska bekämpas. Jätteloka är dock betydligt större och grövre i alla sina delar jämfört med björnloka som bara är 1 meter hög och vars blomflock är ca 2 decimeter i diameter.

Hälsorisker

Jätteloka har en växtsaft som innehåller furokumariner, ett ämne som är irriterande vid hudkontakt, särskilt när huden utsätts för solljus. Symtomen vid hudkontakt med växtsaften liknar de vid brännskador med kraftig hudirritation, rodnad och stora smärtsamma blåsor som kan ge ärrbildning.

Jätteloka känns igen på dess storlek. Foto: NYC DEC

Utbredning

Jättelokan har stor spridning i främst södra och mellersta Sverige och längs med Östersjökusten och är mycket vanligt förekommande i Skåne. I Sjöbo finns jätteloka inrapporterad på 18 lokaler (artportalen.se) och med all sannolikhet förekommer den på fler platser runt om i kommunen. 2016 gjordes en inventering av växten på kommunens mark genom att förekomna växtplatser rapporterades in av personal på gatu-kontoret. Listan nedan visar de sju bestånd av jätteloka som förekommer på kommunal mark och kartor med utmärkta växtplatser återfinns i bilaga 1-6.

JÄTTELOKA

ID-GIS	Plats	Källa	Bekämpning	Kommentar
418	Arrendemark, Vanstad	invent 2016	ja	
419	Vattenverket, Sjöbo	invent 2016	ja	området klipps med trimmer
422	Tingsgatan, Sjöbo	invent 2016	ja	
423	Tolångavägen, Sjöbo	invent 2016		inga synliga lokor i dagsläget
435	Spårområdet 1, Lövestad	invent 2016	ja	
436	Spårområdet 2, Lövestad	invent 2016	vet ej	två växter mellan inhägnad och väg
437	Östergatan, Lövestad	invent 2016		ej synligt, tidigare stort bestånd

Bekämpningsmetoder

Uppgrävning/rotkapning

Rotkapning innebär att på roten kapas under tillväxtpunkten, minst 10 centimeter under markytan med en hacka eller spade. På detta sätt går det att ta död på växten direkt men arbetet är tidskrävande och metoden är därför lämpligast att använda på små plantor och mindre bestånd. Eftersom jättelokan förökar sig genom frösättning är det viktigt att växtplatsen fortsatt kontrolleras under flera år så att eventuella nya plantor kan upptäckas och avlägsnas.

Slätter

Genom att slå jättelokan 2-3 ggr per säsong töms växtens näringsreserver och den kan tillslut utarmas. Den vanligaste metoden är att slå plantorna innan de blommar, när de är ungefär 50 centimeter höga. Detta för att hindra dem från att sprida nya frön. En annan strategi kan vara att istället vänta med slättern tills lokorna börjat blomma. När växten blommar lägger den all kraft på blommor och frösättning vilket gör att den förlorar mycket energi om den slås under denna period, och den kan då snabbare utarmas. I detta fall är det viktigt att alla blomställningar avlägsnas från platsen och slängs som brännbart avfall.

Jordbearbetning

Plöjning eller fräsning av mark kan vara en lämplig bekämpningsmetod att använda på platser där det inte finns någon värdefull natur, exempelvis i fall där jättelokan tagit över helt och hållet. Även denna metod kräver kontinuerlig bekämpning två till tre gånger per säsong.

Bete

Bete av kor eller får kan vara ett effektivt sätt att bekämpa jättelokan. Betesdjuren bör i detta fall släppas tidigt på säsongen när plantorna fortfarande är små, eller efter att kraftigare plantor avlägsnats från platsen. Exempelvis har Helsingborgs kommun provat bete som bekämpningsmetod med goda resultat.

Hetvatten

Hetvatten är den metod som nu prövas i kommunen. Bekämpningen är giftfri och innebär att kokande vatten sprutas ner i roten med ett metallspjut och på så vis tar dör på växten. Det är viktigt att man inte sprutar plantan för tidigt innan rotknölen utvecklats. I detta fall är en mer effektiv metod att dra upp hela plantan. Eventuella blomställningar ska alltid avlägsnas från platsen och brännas. Även om denna metod effektivt tar död på plantor är det viktigt att växtplatsen kontrolleras under flera år efter bekämpningen så att nya plantor inte får chans att utveckla sig.

Kemisk bekämpning

Kemisk bekämpning ska undvikas så långt som möjligt av miljöhänsyn och bör endast användas i de fall andra bekämpningsmetoder uteslutits. Användning av kemiska bekämpningsmedel ska ske på sådant sätt att människor och deras egendom inte skadas och att kvaliteten hos yt- och grundvatten inte försämras. Vid kemisk bekämpning är lämpliga metoder stämpling eller pensling där preparatet pressas eller stryks direkt på växten. Det krävs tillstånd av miljöenheten för att yrkesmässigt använda växtskyddsmedel på eller inom följande områden:

- Vattenskyddsområden
- Tomtmark för flerfamiljshus
- Gårdar till skolor och förskolor
- Lekplatser som allmänheten har tillträde till
- Parker och trädgårdar dit allmänheten har tillträde
- Idrotts- och fritidanläggningar
- Planerings- eller anläggningsarbeten
- Vägområden samt på grusytor och andra mycket genomsläppliga ytor
- Ytor av asfalt eller betong eller andra hårdgjorda material

Tidigare erfarenheter i kommunen

Jätteloka har bekämpats på kommunens mark sedan 2015. De första åren skedde arbetet i egen regi genom parkenheten som då använde sig av slätter och kemisk bekämpning (pensling). Då slätter inte ansågs fungera tillräckligt effektivt ansökte gatukontoret om tillstånd att bekämpa ett två bestånd av jätteloka med Roundup. Tillståndet för kemisk bekämpning gavs dock bara för delar av en fastighet och längst tom september 2017. Sedan 2018 ligger uppdraget hos Cima maskin AB som istället bekämpar jättelokan genom hetvatten. I dagsläget finns ingen dokumentation över vidtagna åtgärder mot jättelokan, men målsättningen är att bekämpningen ska dokumenteras med start 2019.

Att tänka på vid bekämpning av jätteloka

- Skydda hud och ögon från kontakt med växt och växtsaft genom heltäckande, vattenavstötande skyddskläder (overall, visir och gummihandskar)
- Vatten, tvål och ögondusch ska tillhandahållas på bekämpningsplatsen
- Använd inte trimmer, röjsåg eller andra verktyg som kan virvla upp växtsaft
- Bekämpa helst vid mulet väder och uppehåll, för att minska risken för stänk och brännskador
- Lämna inga växtdelar kvar på platsen! Lagg i förslutna plastpåsar och släng som brännbart avfall
- Upprepa bekämpningen flera gånger per växtsäsong, och fortsätt kontrollera växtplatsen under flera år för att upptäcka eventuella nya plantor
- Använt arbetsmaterial ska märkas med en varning så att ingen kommer i kontakt med växtsaften innan kläder och redskap rengjorts
- Om du har blivit bränd ska du tvätta huden noga och sedan smörja in med kylbalsam för att lindra besvären (1177)
- Om du har fått en hudirritation med rodnad och blåsor bör du skydda det utsatta hudområdet mot sol under minst en vecka (1177)

PARKSLIDE

Artbeskrivning

Parkslide (*Fallopia japonica*) härstammar från Ostasien och är en stor, flerårig ört med bambuliknande skott. Den har länge odlats i Sverige som prydnadsväxt i parker och trädgårdar och är nu även förvildad. Parkslide sprider sig med en krypande jordstam och bildar snabbt stora bestånd av 1-3 meter höga, upprätta kraftiga stjälkar. Växtens blad är äggrunda, ca 10 centimeter långa och blommorna är små gräddvita och sitter i klasar.

Parkslide med sina kraftiga, bambuliknande skott och gräddvita blommor. Foto: Michael Gasperl

Parkslide är en s.k. främmande invasiv art vilket innebär att det är en införd (ej inhemsk) växt som lätt sprider sig, är aggressiv och svårutrotad. Den är snabbväxande och bildar täta bestånd som tränger ut inhemska växtarter och förändrar därmed hela ekosystem. Djupgående rötter och underjordiska stammar är kraftiga och kan orsaka stora skador då de kan tränga igenom såväl asfalt som husgrunder och ledningar.

Utbredning

Parkslide har stor spridning i södra och mellersta Sverige och är mycket vanligt förekommande i Skåne. I Sjöbo finns parkslide inrapporterad på 41 lokaler (artportalen.se) och med all sannolikhet förekommer den på många fler platser runt om i kommunen, inte minst i privata trädgårdar. En inventering av växten på kommunens mark har genomförts genom att förekomna växtplatser rapporterades in av personal på gatukontoret. Listan nedan visar de nio bestånd av parkslide som förekommer på kommunal mark och kartor med utmärkta växtplatser återfinns i bilaga 1-6.

PARKSLIDE

ID-GIS	Plats	Källa	Bekämpning pågår	Kommentar
437	Idrottsplatsen, Vollsjö	invent 2018	nej	stort bestånd i skogsområde
408	Gröningen 1, Vollsjö	invent 2018	ja	beståndet borttaget. nu klippt gräsyta
409	Gröningen 2, Vollsjö	invent 2018	ja	beståndet borttaget. nu klippt gräsyta
411	Spåromrpdet 1, Lövestad	invent 2018	nej	stort bestånd vid byggnad
481	Spåromrpdet 2, Lövestad	invent 2018	nej	mindre bestånd bredvid banvallen
412	Östra infarten, Sövde	invent 2018	nej	
413	Sjöbo väst	invent 2018	nej	
414	Möllers mosse	invent 2018	nej	
415	Bussterminalen, Sjöbo	invent 2018	nej	
	Ekorrgränd, Blentarp	invent 2018	nej	

Bekämpningsmetoder

Uppgrävning/rotkapning

Små bestånd av parkslide kan grävas upp med rötterna. Växtavfallet måste i detta fall tas omhand eftersom även små delar av rotskott och stam kan bilda nya plantor. Vid rotkapning skjuter växten snart nya skott och det är därför viktigt att göra detta kontinuerligt flera gånger per säsong, under flera år och på så vis svälta ut växten. Stora bestånd av parkslide som bildat kraftiga rötter med långa utlöpare är betydligt svårare att bekämpa. Vid uppgrävning måste man ofta ner till 3-5 meters djup och flera meter i alla riktningar runt om växten för att lyckas avlägsna den. I Storbritannien, där man har stora problem med parkslide, används hela sju meters säkerhetsmarginal vid uppgrävning. En kombination av uppgrävning och slåtter prövas just nu i kommunen som metod för att slippa gräva upp den stora mängd jordmassor som skulle krävas för att avlägsna hela rotsystemet.

Slåtter

Genom att slå växten några gånger per år kan den utarmas och spridningen begränsas. Första huggningen bör göras tidigt på våren och sista på hösten, innan växten invintrar. Slåtter behöver utföras 3-4 gånger per år under flera år för att uppnå effekt. Vid slåtter är det viktigt att inte använda hackande redskap eftersom små växtdelar kan slå rot och bilda nya plantor.

Täckning

Bestånd av parkslide kan också bekämpas genom att täckas över med flera lager duk eller presenning, som sedan får ligga kvar under några års tid. Nya rotskott kan skjuta upp så långt som sju meter från moderplantan och det är därför viktigt att kontinuerligt, under flera år, kontrollera växtplatsen.

Att tänka på vid bekämpning av parkslide

- Slå inte parkslide med hackande redskap, små stambitar kan slå rot och bilda nya bestånd
- Flytta inte jordmassor där parkslide finns eller har funnits
- Lämna inte kvar rötter och växtdelar på platsen och kompostera inte avfallet utan lämna på återvinningscentral för bränning
- Upprepa bekämpningen flera gånger per växtsäsong, och fortsätt kontrollera växtplatsen under flera år för att upptäcka eventuella nya rotskott/plantor

Tidigare erfarenheter i kommunen

Från januari 2019 bekämpades parkslide på två platser i anslutning till gröningen i Vollsjö genom en kombination av uppgrävning och slåtter. Eftersom ytorna planerades övergå till klippt gräsmatta och för att undvika dyra deponikostnader grävdes bara de ytligaste jordmassorna bort varppå marken frästes. Växtdelar och jordmassor skickades sedan till förbränning och ytorna återställdes och besåddes med gräs. Med denna metod lämnas rotsystemet kvar i marken men förhoppningen är att rotskott från växten kommer hållas undan då bruksgräsmattan klipps kontinuerligt och att parksliden genom denna behandling på sikt kommer utarmas och försvinna.

JÄTTEBALSAMIN

Artbeskrivning

Jättebalsamin (*Impatiens glandulifera*) är en ettårig stor örtväxt som är 1,5 til 2,5 meter hög med stora rosa blommor och grova stjälkar. Den kommer ursprungligen från Himalaya och infördes till Sverige genom trädgårdshandel och biodling, men är idag förvildad på många platser i Sverige. Jättebalsamin växer i stora, täta bestånd och sprider sig med frön genom att den mogna kapseln "exploderar" vid beröring.

Jättebalsamin är en s.k. främmande invasiv art vilket innebär att det är en införd (ej inhemsk) växt som lätt sprider sig, är snabbväxande och bildar täta bestånd som tränger ut inhemska växtarter. Den kan orsaka ökad erosion på känsliga marker, eftersom den vintertid lämnar marken kal. Jättebalsamin kan också förändra näringsammansättningen i jorden och därmed försvåra för andra växter att etablera sig på platsen. Växten hittas ofta på fuktig och näringsrik mark, längs med diken, åbankar eller i glesa lövskogar.

Utbredning

Jättebalsamin är spridd i stora delar av Sverige och är mycket vanligt förekommande i Skåne. I Sjöbo finns jättebalsamin inrapporterad på 21 lokaler (artportalen.se) och sannolikt förekommer den på fler platser runt om i kommunen. En inventering av växten på kommunens mark har ännu inte genomförts och listan nedan visar de två bestånd av jättebalsamin som inrapporterats via artportalen och enligt angivna koordinater återfinns på kommunal mark. För kartor med utmärkta växtplatser se bilaga 1-6.

JÄTTEBALSAMIN

ID-GIS	Plats	Källa	Bekämpning	Kommentar
895	nära Möllers mosse?	artportalen 1999	vet ej	"vid damm"
896	nära återvinningsstationen?	artportalen 2015	vet ej	"trädgårdstipp"

Jättebalsamin återfinns ofta på fuktiga marker och blommor i rosa. Foto: Søren Berg & ArtMechanic

Bekämpningsmetoder

Slåtter

Jättebalsamin har kort frövila, och måste föröka sig varje år för att överleva vilket gör att den med fördel bekämpas genom slåtter med exempelvis röjsåg eller lie. Växterna skjuter lätt nya skott från stammen när de kapas som unga därför är bästa tiden att slå växten är i början av blomningen, men innan de sätter frö. Växterna bör också kapas lågt, under det första bladparet, för att de inte ska bilda nya skott. Växternas frön kan mogna även efter att växten plockats och stjälkar kan bilda rötter och fortsätta växa så det är viktigt att växtavfallet torkas ordentligt eller förbränns.

Plockning

Mindre bestånd av jättebalsamin kan bekämpas genom att plantorna rycks upp för hand då plantorna har späda rötter och lätt lossnar från marken. Plockningen ska helst ske tidigt på säsongen innan blomning. Genom att på detta sätt förhindra att växten sätter frö kan arten snabbt försvinna och redan följande år kan man se om bekämpningen lyckats. Genom att trampa på de plockade växterna och krossa dem minskar risken att nya rötter växer ut från stjälkarna.

Jättebalsamin kan dras upp med rötterna. Foto: Mary Gillham

Bete

Bete av kor eller får kan vara ett effektivt sätt att bekämpa jättebalsamin.

Att tänka på vid bekämpning av jättebalsamin

- Var försiktig vid hanteringen av växten, då det räcker med en lätt beröring för att frön ska sprida sig
- Jättebalsamin sprids lätt via jordmassor, fordon eller människor som arbetat i jord som innehåller frön, så flytta inte jordmassor där jättebalsamin finns och rengör skor och utrustning efter bekämpning
- Kompostera inte växtmaterialet och lämna aldrig blommor eller fröställningar på platsen utan skicka till förbränning
- Kontrollera växtplatsen ett par gånger per växtsäsong, och under några år för att förhindra eventuella nya plantor att sätta frö

Tidigare erfarenheter i kommunen

Tekniska förvaltningen har ännu ingen erfarenhet av att bekämpa jättebalsamin.

BLEKBALSAMIN

Artbeskrivning

Blekbalsamin (*Impatiens parviflora*) är en liten till medelstor örtväxt som härstammar från södra Sibirien. Växten kom till Sverige i mitten på 1800-talet och har sedan dess spridits runt om i landet med människans hjälp. Blekbalsaminen är en ettårig ört som känns igen på dess blekgula små blommor. Växten är 20-50 cm hög, bildar snabbt kraftiga bestånd, och sprider sig med frön genom att den mogna kapseln "exploderar" vid beröring.

Blekbalsamin är en s.k. främmande invasiv art vilket innebär att det är en införd (ej inhemsk) växt som lätt sprider sig, är snabbväxande och bildar täta bestånd. De kraftiga bestånden av blekbalsamin skuggar underliggande vegetation och tränger undan den inhemska floran. Blekbalsamin trivs på ljusa till skuggiga, gärna fuktiga växtplatser och kan hittas i många olika områden som längs med diken, intill stigar eller under buskvegetation.

Utbredning

Blekbalsamin är vanligt förekommande, framförallt i södra och mellersta Sverige. I Sjöbo finns blekbalsamin inrapporterad på 97 lokaler (artportalen.se) och sannolikt förekommer den på fler platser runt om i kommunen. En inventering av växten på kommunens mark har ännu inte genomförts och listan nedan visar de två bestånd av blekbalsamin som inrapporterats via artportalen och enligt angivna koordinater återfinns på kommunal mark. För kartor med utmärkta växtplatser se bilaga 1-6.

BLEKBALSAMIN

ID-GIS	Plats	Källa	Bekämpning pågår	Kommentar
	Östergatan, Sjöbo	artportalen 1999	vet ej	"buskage"
	Hörbyväg./Åsumsån, Sjöbo	artportalen 2000	vet ej	"lundvegetation"
	Prästavägen, Blentarp	artportalen 1993	vet ej	"gammal tallplantering"

Bekämpningsmetoder

Bekämpning av blekbalsamin kan utföras med samma metoder som beskrivs under jättebalsamin. Tekniska förvaltningen har ännu ingen erfarenhet av att bekämpa blekbalsamin.

Blekbalsamin känns igen på de små gula blommorna. Foto: Udo Schmidt & ArtMechanic

VRESROS

Artbeskrivning

Vresros (*Rosa rugosa*) blir 1-2 m hög och har ett utbrett, starkt förgrenat växtsätt med grenar täckta av vassa borstlikande taggar. Den blommar juni till september med starkt rosa blommor och nyponen är stora och röda. Vresrosen kommer ursprungligen från Ostasien och introducerades i svenska parker och trädgårdar i mitten av 1800-talet och har sedan dess använts mycket för sina sandbindande egenskaper längs ständer och vägar. På 1930-talet upptäcktes de första förvildade bestånden och vresrosen har idag stor utbredning i Sverige. Växten sprider sig framförallt genom underjordiska löpare men också genom att fröer transporteras till nya växtplatser med hjälp av fåglar eller vattendrag.

Vresros är en s.k. främmande invasiv art vilket innebär att det är en införd (ej inhemsk) växt som är snabbväxande och sprider sig lätt. Ett utbrett bestånd av vresros skapar ogenomträngliga snår och tränger undan inhemska arter och hela biotoper, samt hindrar rekreativsmöjligheterna i området. Vresrosen trivs bäst på torra öppna marker med sandig, näringsrik mark och återfinns framförallt längs kuster, väganter och på ruderatmark*.

Utbredning

Vresrosen är spridd i stora delar av Sverige och är mycket vanligt förekommande i Skåne. I Sjöbo finns vresros inrapporterad på 44 lokaler (artportalen.se) och sannolikt förekommer den på fler platser runt om i kommunen. En komplett inventering av växten på kommunens mark har ännu inte genomförts och listan nedan visar de i dagsläget kända växtplatserna tillsammans med två bestånd av vresros som inrapporterats via artportalen och enligt angivna koordinater återfinns på kommunal mark. För kartor med utmärkta växtplatser se bilaga 1-6.

VRESROS

ID-GIS	Plats	Källa	Bekämpning pågår	Kommentar
	Industrigatan södra, Sjöbo	invent 2016	nej	planteringar i gräsyta
	Möllers mosse, Sjöbo	invent 2016	nej	
	Sandåkravägen södra, Sjöbo	artportalen 2005	vet ej	"längs gata"
	Blentarpvägen, Blentarp	artportalen 2005	vet ej	"sandig slänt"
	Industrigatan norra, Sjöbo	invent 2018	nej	
	Naturmark, Malenas gränd	invent 2018	nej	
	Sjöbo simanläggning	invent 2018	nej	
	Teknikergatan, Sjöbo	invent 2018	nej	
	Sandåkravägen östra, Sjöbo	Invent 2018	nej	

Bekämpningsmetoder

Uppgrävning

Eftersom vresros sprids med underjordiska utlöpare behöver hela växten grävas upp för att bekämpningen ska lyckas. Det är lämpligast att bekämpa förvildad vresros när den är liten eftersom små buskar kan dras upp med rötterna. Stora bestånd avlägsnas bäst genom att de först kapas vid roten med röjsåg och sedan grävs upp ur marken, detta görs oftast med gallerskoppor för att kunna separera rötterna och sanden. Växtplatsen bör kontrolleras under ett antal säsonger då efterlämnade rottdelar lätt skjuter nya skott.

*Ruderatmark är en benämning på störda, ofta tillfälliga miljöer. Det kan röra sig om exempelvis markreserver, upplag av schaktmassor, banvallar eller områden kring vägar, industrier och byggplatser.

Slåtter

Genom att slå växten upprepade gånger varje säsong i flera år kan den slutligen utarmas och spridningen begränsas. Detta behöver dock göras flera gånger per år till dess att inga nya skott kommer upp för att inte få motsatt effekt eftersom vresrosen kan reagera på klippning genom ett ännu mer aggressiv tillväxt.

Att tänka på vid bekämpning av vresros

- Bekämpa även "kontrollerade" bestånd av vresros eftersom fröerna kan transporteras lång väg med fåglar
- Lämna inte kvar rötter och växtdelar på platsen och kompostera inte avfallet utan lämna på återvinningscentral för bränning
- Upprepa bekämpningen flera gånger per växtsäsong, och fortsätt kontrollera växtplatsen under flera år för att upptäcka eventuella nya rotskott/plantor
- Använd rejäla handskar vid bekämpning av vresros för att skydda huden mot växtens taggar

Tidigare erfarenheter i kommunen

Tekniska förvaltningen har ännu ingen erfarenhet av att bekämpa vresros.

Vresros (*Rosa rugosa*). Foto: Miya.m

TILLVÄGAGÅNGSÄTT

Det finns flera anledningar att påbörja arbetet med bekämpning av främmande invasiva arter i kommunen. Åtgärder behöver vidtas för att följa de förordningar som finns och för att undvika eskalerande problem och höga kostnader borde bekämpning även påbörjas av de arter som kan förväntas omfattas av lagar och regler i framtiden. Det också angeläget att motverka dessa arters spridning utifrån ett naturvårdsperspektiv med anledning av dess konkurrenskraftighet som utgör ett hot mot inhemska arter och kan förändra biotoper eller slå ut hela ekosystem.

Det finns både ekonomiska och miljömässiga fördelar med att arbeta förebyggande när det gäller invasiva främmande arter. Eftersom dessa arter kännetecknas just av de sprids snabbt och är svåra att utrota är väletablerade bestånd ofta mycket tidskrävande och kostsamma att bli av med. Det är därför viktigt att även små bestånd och enstaka plantor inrapporteras, kartläggs och bekämpas.

Det är viktigt att bekämpningen av invasiva arter dokumenteras för att möjliggöra uppföljning och utvärdering av arbetet, både internt inom förvaltningen men även för att ha som underlag i de fall länsstyrelsen eller annan ansvarig myndighet begär in resultat av åtgärder. Dokumentationen sker förslagsvis efter varje bekämpningsinsats genom bifogade tabeller (bilaga 7-11) tillsammans med fotodokumentation.

Prioritering

De åtgärder som behöver göras i ett första skede är att fortsätta arbetet med att inventera växtplatser och då framförallt bestånd av jättebalsamin eftersom den ännu inte har inventerats på kommunal mark. Utöver detta bör befintliga kända bestånd av samtliga arter hållas under uppsyn och då nya växtplatser upptäcks bör dessa kontinuerligt rapporteras in och kartläggas. Gällande bekämpning av invasiva arter har jätteloka och jättebalsamin högst prioritet eftersom dessa växter är reglerade i eu-förordningen.

Parkslide och vresros kan med fördel bekämpas i de fall de kan tas bort med relativt enkla medel, exempelvis i parkmiljö där ytan kan återställas genom grässådd och rotskott på så vis förhindras genom den löpande parkskötseln.

Bekämpning av parkslide i naturmark kan vara väldigt kostsamt då stora jordmassor måste grävas bort och skickas på deponi. För att förhindra eskalerande problem med höga kostnader i framtiden bör därför små bestånd av parkslide bekämpas i ett så tidigt skede som möjligt. Ett bestånd av parkslide med hög prioritet är exempelvis det vid banvallen i Lövestad (Spårområdet 2, ID 418).

Kostnader

De insatser som gjorts för att bekämpa jätteloka med hetvatten under 2018 har kostat ca 10 000 kr per tillfälle (för insatser i Vanstad, Lövestad och Sjöbo tätort). Jätteloka kan antas behöva bekämpas ca tre gånger per säsong och kostnaden uppgår då till en årlig summa på ca 30 000kr för de bestånd som bekämpas på kommunal mark i dagsläget.

De bestånd av parkslide som bekämpats vid Gröningen i Vollsjö kostade ca 130 000 kr för 140m². En ungefärlig kostnad för att ta bort parkslide i klippt gräsmatta/parkmark kan utifrån detta exempel uppskattas till ca 900kr/m². Rör det sig om bestånd i skog eller naturmark behöver troligen mycket större jordvolymers köras till deponi och kostnaderna blir då avsevärt mycket högre.

KÄLLFÖRTECKNING

Bergslagens kommunalteknik (2014) *Bekämpningsplan för jätteloka*. Tillgänglig: http://www.bergslagens-kt.se/download/18.7d5544b714ba310e949825e/1432554715345/BKT2014-532-1+Bek%C3%A4mpningsplan+f%C3%B6r+j%C3%A4tteloka+i+Bergslagens+kommunaltekniks+verksamhetsomr%C3%A5de.do+240069_7_1.pdf [2018-12-13]

Helsingborgs kommun (2018) *Bekämpning av jätteloka*. Tillgänglig: <https://helsingborg.se/trafik-och-stadsplanering/gator-och-trottoarer/hackar-och-buskage/bekampning-av-jatteloka/> [2018-12-13]

Länsstyrelsen Skåne (2015) *Jätteloka. Heracleum mantegazzianum*. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.2e0f9f621636c8440271b609/1527776851833/jatteloka.pdf> [2018-12-13]

Länsstyrelsen Västra Götaland (2016) *Parkslide – en besvärlig främmande art*. Tillgänglig: <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.5776ebef1633fba4a977da/1526363118323/parkslide.pdf> [2018-12-13]

Naturskyddsföreningen Skåne (2018) *Jättebalsamin Impatiens glandulifera*. Tillgänglig: <https://skane.naturskyddsforeningen.se/jattebalsamin/> [2018-12-13]

Naturskyddsföreningen Skåne (2018) *Parkslide*. Tillgänglig: <https://skane.naturskyddsforeningen.se/parkslide/> [2018-12-13]

Naturvårdsverket (2018) *Vägledning och regler om invasiva främmande arter*. Tillgänglig: <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledning/Artskydd/Invasiva-frammande-arter-vagledning/> [2018-12-13]

Regeringskansliet (2018) *Förordning om bekämpningen av invasiva främmande arter*. Tillgänglig: <https://www.gov.se/pressmeddelanden/2018/11/forordning-om-bekampningen-av-invasiva-frammande-arter-klar/> [2018-12-13]

Uppsala kommun (u.å) *Har du jätteloka på din tomt eller mark?* Tillgänglig: <https://docplayer.se/47921671-Har-du-jatteloka-pa-din-tomt-eller-mark.html> [2018-12-13]

VIKURI (2014) *Jättebalsamin*. Tillgänglig: <http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B5C9CADC8-2520-4993-BEB4-1512ADABA733%7D/105917> [2018-12-13]

Ystads kommun (u.å) *Information om jätteloka*. Tillgänglig: https://www.ystad.se/globalassets/dokument/lou/avd-f-strat-miljoarb/jatteloka_informationsblad_ystadkommun_klar.pdf [2018-12-13]

Ängelholms kommun (2018) *Handlingsplan för Ängelholms kommun 2018-2027 avseende bekämpning av jätteloka*. Tillgänglig: <https://www.engelholm.se/download/18.31f603d2165e074ab5625e/1537444249269/Handlingsplan%20j%C3%A4tteloka%20beslutsdatum.pdf> [2018-12-13]

Örnköldsviks kommun (u.å) *Invasiva arter. Jättebalsamin*. Tillgänglig: <https://www.ornskoldsvik.se/download/18.665e77e215c071f2cc6b5f8/1502967484400/Jattebalsamin.pdf> [2018-12-13]

BILAGA 3 - LÖVESTAD

SKALA 1:5000

BILAGA 4 -VOLLSJÖ

SKALA 1:5000

BILAGA 5 - VANSTAD

SKALA 1:5000

BILAGA 6 - SÖVDE

SKALA 1:5000

